

ОЦІНКА СТАНУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ КАБЕЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

У статті розглянуто стан кабельної промисловості України. Проведено загальну оцінку конкурентоспроможності підприємств галузі, яка має значення та актуальність в умовах достатньо жорсткої конкуренції, насамперед на вітчизняному ринку, та економічної ситуації, що склалася в Україні.

Ключеві слова: кабельна промисловість, конкурентоспроможність, аналіз, оцінка.

Актуальність оцінки конкурентоспроможності визначена її важливим значенням як узагальнюючого показника успішного ведення справ суб'єкта підприємницької діяльності в сучасних умовах господарювання і економічної нестабільності країни. Дослідження конкурентоспроможності підприємства в умовах економічної ситуації, що склалася в Україні, дає змогу розглядати її як комплексну характеристику потенціальних можливостей забезпечення конкурентних переваг в перспективі.

Дослідженню конкурентоспроможності підприємств кабельної промисловості присвячені роботи вітчизняних вчених, серед яких: Р. О. Костирко, В. М. Костюченко, Т. В. Момот, Н. В. Тертична, В. О. Шевчук. Їм передували роботи російських економістів: В. Т. Битюцьких, А. Г. Грязновой, П. Дойля, В. Е. Єсіпова, С. А. Ленської, Г. А. Маховікової, В. В. Терехової, М. А. Федотової та ін.

Огляд наукової літератури виявив, що дослідження з проблеми оцінки конкурентоспроможності підприємств кабельної промисловості не проводилися в необхідному обсязі.

Мета дослідження полягає в аналізі стану конкурентоспроможності підприємств кабельної промисловості України.

Сьогодні для кожного підприємства питання оцінки й аналізу конкурентоспроможності має неабияке значення та актуальність в умовах достатньо жорсткої конкуренції, насамперед на вітчизняному ринку.

Одна з особливостей українського кабельного ринку полягає в тому, що кожен з провідних виробників кабельно-провідникової продукції (КПП) зайняв свою нішу, опинившись майже монополістом у певному сегменті. Ніші, не зайняті вітчизняними підприємствами, захопили закордонні. Причому особливого опору вони не зустріли, так як у кожного вже були налагоджені канали збуту і міцні зв'язки з замовниками.

Враховуючи особливості національного бізнесу, багато виробників КПП, для того, щоб утриматися на плаву в умовах ринку з його мінливою кон'юктурою, відмовляються від радянської практики вузької спеціалізації і прагнуть освоїти випуск якомога більшої кількості продукції для різних секторів економіки.

Але і в цих умовах є підприємства, які залишаються монополістами з випуску окремих видів

кабельно-провідникової продукції. Так за даними антимонопольного комітету України, до таких підприємств належать [1]:

- ПАТ «Донбаскабель» – шахтний кабель;
- ПАТ «Укркабель» – авіаційні дроти і кабелі;
- ЗАТ «Південкабель» – силові кабелі на 1 кВ і вище (бронекабель), сигнально-блокувальні кабелі;
- ПАТ «Одескабель» – оптоволоконний кабель, LAN-кабель;
- ВАТ «Азовкабель» – суднові (морські) проводи та кабелі.

На економічному просторі колишнього Радянського Союзу Україна посідає друге місце серед країн СНД з виробництва КПП.

Основним конкурентом для вітчизняних виробників вважається російська кабельно-провідникова продукція. На думку фахівців ринку кабельної продукції, близько 10 великих оптовиків постачають на український ринок кабель і провід російських виробників кабельно-провідникової продукції – «Камкабель» (м. Перм), «Москабель» (м. Москва), «Електрокабель» (м. Кольчугіно), «Сибкабель» (м. Томськ).

Просувається на нашому ринку продукція й інших зарубіжних виробників, зокрема компанії Siemens і HELUKABEL GmbH (Німеччина) і фірми Elektrim Kable SA (Польща), Nokia (Фінляндія), LietKabelis (Литва), а також продукція з Болгарії, Угорщини, Югославії та інших країн, що виготовляють КПП. Однак помітної ролі на внутрішньо-українському ринку КПП ці виробники не відіграють. Виняток становлять тільки кабельні системи для локальних мереж [2].

Говорячи про співвідношення на українському ринку КПП вітчизняного та зарубіжного виробництва, фахівці зазначають, що на сьогоднішній день панівне становище посідає продукція наших виробників [3]:

- по силовому кабелю вище 6 кВ – 85% вітчизняна продукція і 15% – імпорт;
- по силовому кабелю до 1 кВ, відповідно – 90% і 10%;
- за іншими видами КПП – 95% та 5%.

Виняток тут становлять хіба що окремі типи кабелів, які в Україні не виробляються через їх незначне споживання. Цей сегмент ринку КПП залишиться сферою інтересів закордонних

виробників.

Загалом обсяг ринку КПП найближчим часом (за стабільної економічної ситуації в країні) буде зростати. Останні 3-4 роки на ринку кабельно-провідникової продукції, так само, як і скрізь, безперервно посилюється конкуренція. Великі компанії продовжують розвиватися, створюючи при цьому регіональні та роздрібні мережі. Невеликі фірми або йдуть з ринку, або об'єднуються з великими компаніями. Середні відчувають себе непогано за рахунок індивідуального підходу до клієнтів [4]. Значно ускладнює ситуацію на ринку КПП наявність низькоякісної і контрабандної продукції. Особливо це сильно виявляється в західних регіонах України. Треба зазначити і експансію російської продукції, а також цінову війну між виробниками. Все це свідчить про те, що український ринок КПП знаходиться на етапі структурних змін. У ситуації, що склалася, стрімко розвиваються ті компанії, які здатні надати замовникам низькі ціни, комплекс послуг та широкий асортимент кабельно-провідникової продукції. Це непросте завдання і вирішити його можуть лише великі компанії.

У 2010 році попит на кабельно-провідникову продукцію не змінився, в силу того, що в 2009-му порівняно з 2008-м роком стався істотний спад споживання (падіння на 40 %) через різні фінансові і політичні події, що відбулися в країні. Тому в 2010 році показник реалізації кабельної продукції зберіг рівень 2009 року. Протягом вже декількох років ринок КПП зростає приблизно на 10-20 % на рік. Його ємність збільшувалася як в натуральному, так і в грошовому вираженні [5].

Сучасний ринок кабельно-провідникової продукції широкий і насичений за асортиментом. За офіційними даними українська кабельна промисловість випускає приблизно 95 % відомої у світі кабельної продукції, що утворює 42 товарні групи та кілька тисяч марко-розмірів. Зберігається висока питома вага традиційних видів кабелю, проте з 2000 року швидко зростає обсяг виробництва високотехнологічних видів: оптико-волоконний, кабель типу «скручена пара», що є реакцією товаровиробників на стрімке зростання попиту на ці види продукції в Україні. Налагоджується виробництво сучасних наукоємних видів кабелів високої якості, які зараз переважно ввозять з-за кордону лише такі гіганти, як ЗАТ «Південкабель» (Харків) та ПАТ «Одескабель» (Одеса).

У наш час для сумлінного українського виробника на ринку кабельної продукції існує дві основні проблеми:

- Неякісна дешева продукція місцевого виробництва (без технічної документації), яка не гарантує споживачеві безпеки і довговічності в експлуатації.
- Відсутність мит і квот в Україні на імпорту кабелю продукцію, що забезпечує її дешевизну і не регламентує якість. Кабель, який ввозиться нелегально, найчастіше є низькосортним, але бере на себе істотну частку українського ринку.

З вирішених завдань 2010 року оператори ринку називають переосмислення платіжних відносин між учасниками сегмента. На сьогоднішній день споживачі «втягнулися» в нові схеми платіжних відстрочок і ринкова ситуація досить стабільна.

Експерти стверджують, що зарубіжні компанії розглядають Україну як перспективний ринок збуту свого товару і всіляко прагнуть збільшити обсяги поставок [6]. Звичайно ж, це жодним чином не сприяє розвитку вітчизняного виробництва кабелю.

В Україну ввозять сучасну високотехнологічну продукцію (потужні силові, коаксіальні, самонесучі кабелі), яку наші виробники не випускають, або випускають ще недостатньо (кабелі з ізоляцією зі зшитого поліетилену, кабелі для комп'ютерних мереж, кабельного телебачення, гнучкі кабелі в гумовій ізоляції), а експортують в основному традиційні товари. Частка українських виробників на ринку високотехнологічних видів продукції поки що невисока.

Асортимент КПП постійно розширюється за рахунок нової високотехнологічної продукції. У той же час традиційна продукція з ринку не витісняється, а зберігає свої позиції. Сегмент високотехнологічної продукції посіли зарубіжні виробники без особливого опору з боку українських підприємств. Європейська КПП перевершує вітчизняну як за якістю, так і за ціною, але, не дивлячись на це, має стабільний попит у споживача.

Галузь має проблеми, які можуть бути вирішені лише на державному рівні. Головна з них – це відсутність власної сировини. В Україні немає промислових запасів міді. Ще одна проблема – «сірий» імпорт кабелю з Росії і країн Східної Європи, що створює на ринку ефект недобросовісної конкуренції і проблему контролю якості.

Нові тенденції в галузях-споживачах продукції КПП вимагають від українських виробників вивчення сучасних потреб і нових вимог, розробки спільно з науковими організаціями нових конструкцій проводів і кабелів, а також ізоляційних матеріалів для їх виготовлення з урахуванням міжнародного досвіду і завдань, поставлених споживачами.

Підприємства-виробники КПП не можуть орієнтуватися на використання традиційних технологій. Сфера зазнає змін, що обумовлені підвищенням споживчих, соціальних та екологічних стандартів; постійним зростанням ціни на основний ресурс – метал (у складі собівартості витрати на мідь або алюміній можуть досягати 70 %); загостренням конкуренції на глобальному ринку КПП; розвитком основних галузей-споживачів КПП; винаходами нових матеріалів з новими хімічними та фізичними властивостями [7].

Звичайно, кабельна промисловість відстає від наукоємних галузей економіки за показником відношення витрат на НДДКР. Однак у ній здійснюються масштабні науково-дослідні програми з використанням унікального устаткування, новітніх матеріалів, останніх відкриттів у фундаментальній науці.

Чинники конкурентоспроможності продукції – ціна або унікальні експлуатаційні характеристики. В умовах конкурентної боротьби підприємства орієнтуються або на виробництво дешевшого кабелю за рахунок економії, або на продукцію, що відрізняється якимись властивостями.

У висококонкурентній і зрілій кабельній галузі ціна кабелю визначається ціною використаних матеріалів. Виробництво КПП само по собі не вимагає великої різноманітності сировини (використовуються ізоляційні матеріали, а також алюмінієва або мідна

катанка). Зростання ціни міді та алюмінію пропорційно відбивається на зростанні ціни кінцевої продукції.

Україна не здійснює промислового видобутку мідної руди. Мідь та сировина для кінцевого виробництва міді та продукції з неї ввозиться в Україну з країн СНД, переважно Росії та Казахстану (близько 70 % необхідної сировини). Деякі хімічні матеріали в Україні не виробляються. З використанням імпортованих полімерів ціна кабелю піднімається, як мінімум, на 25 % [8].

Несприятливим фактором розвитку галузі є відсутність в Україні виробників обладнання для КПП світового класу. Виробники сучасного обладнання – закордонні, зокрема MAG (Австрія), Nokia, NEXTRON (Фінляндія), PROTON (Великобританія), SKET (ФРН), Caballe, Rosental, Coilpac, Nextrom, Swisscab (Швейцарія), Troester (Німеччина). Робочі взаємини, як правило, обмежуються закупівлею обладнання [9].

Стан фінансового сектора України, відсутність венчурних фондів у чистому вигляді визначають низьку інноваційну активність вітчизняних підприємств.

Більшість українських виробників КПП не можуть на рівних конкурувати з підприємствами-виробниками аналогічної продукції як в Україні, так і за її межами внаслідок наступних причин:

- підприємства-конкуренти країн далекого зарубіжжя виграють в конкурентній боротьбі за рахунок використання у виробництві нових наукових технологій та налагоджених механізмів постачання на ринок і продажу своєї продукції;
- підприємства-конкуренти інших країн значною мірою захищені митними та податковими обмеженнями при ввезенні української продукції;
- підприємства-конкуренти мають доступ до більш дешевих енергетичних і сировинних ресурсів.

Умовою виживання українських підприємств-виробників КПП є орієнтація на високотехнологічне виробництво та впровадження передових наукових досягнень.

Як зазначають експерти, шанс на довгостроковий розвиток у машинобудуванні мають лише високотехнологічні виробництва, якими володіють великі приватні корпорації [10]. Але в галузі діють лише кілька великих українських виробників і навіть їх потужності поступають іноземним. Крім того, є середні та малі підприємства, які не можуть розраховувати на те, щоб своїми силами здійснювати всі необхідні дослідження, а також упроваджувати інновації з необхідною швидкістю і в необхідних масштабах.

За результатами проведеного аналізу кабельної промисловості ми дійшли висновку, що для більш детальної оцінки конкурентоспроможності підприємств необхідно розробити відповідну методику.

Список літератури

1. Коршак, Р. Рынок КПП побеждает экспорт / BUILD Review [Электронный ресурс] / Р. Коршак. – Режим доступа: <http://www.biznes-tema.com/page6/>
2. Бойко, Н. Непокабельный рынок [Текст] / Н. Бойко // Строительство и Реконструкция. – 2009. – № 1-2. – С. 21-22.
3. Шаповал, Е. Под напряжением [Текст] / Е. Шаповал // Бизнес. – 2006. – № 11. – С. 34-39.

4. Шаповал, Е. Не в жилу // Укрспецкабель [Электронный ресурс] / Е. Шаповал. – Режим доступа: <http://ukrspccable.ua/articles/2334/>
5. Иоффе, О. Новые назначения проводов и кабелей. Обзор рынка КПП [Текст] / О. Иоффе // ТехСовет – 2007. – № 5 (47). – С. 30-32.
6. Иоргачев, Д. Прогресс нельзя остановить [Электронный ресурс] / Д. Иоргачев // Электропанорама. – Режим доступа: http://www.elektropanorama.com.ua/ru/magazine/10_2010/.
7. Рынок кабельно-проводниковой продукции [Электронный ресурс] – Режим доступа – <http://www.proxima.com.ua/articles/articles.php?clause=3370> – Назва з екрану.
8. Нападковська, І. В. Проблемні аспекти інформаційного забезпечення оцінювання підприємств кабельної промисловості України [Текст] / І. В. Нападковська // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 3 (53). – С. 68-72.
9. Оцінка рівня інноваційно-технологічного розвитку регіонів [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua>. – Назва з екрану.
10. Машины поднимают настроение [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://promtmash.net>. – Последний доступ: 17-02-2009. – Название с экрана.

РЕЗЮМЕ

Ергиева Любовь

Оценка конкурентоспособности предприятий кабельной промышленности Украины

В статье рассматривается кабельная промышленность Украины. Проводится общая оценка конкурентоспособности предприятий кабельной промышленности, которая имеет значение и актуальность в условиях достаточно жесткой конкуренции, в первую очередь, на отечественном рынке, и экономической ситуации, которая сложилась в Украине. Более детально анализируются методические и информационные базы оценивания предприятий кабельной промышленности Украины.

RESUME

Yergiyeva Lyubov

Estimation of competitiveness of enterprises of cable industry of Ukraine

Cable industry of Ukraine is examined in the article. The general estimation of competitiveness of enterprises of cable industry has been carried out. This estimation matters and has relevance in the conditions of tough competition, first of all regarding economic situation that is in Ukraine. Methodical and informative bases of evaluation of enterprises of cable industry of Ukraine is analyzed in details.

Стаття надійшла до редакції 15.02.2012 р.